

1. Referentie

Referentie	Laevers, F., Aerden, I., De Bruyckere, G., Moons, J. & Silkens, K. (2003). <i>Belevingsonderzoek bij het jonge kind in opvangsituaties buiten huis</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, departement Pedagogische Wetenschappen, Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit is het eindrapport van een belevingsonderzoek bij het jonge kind in opvangsituaties buitenhuis dat gevoerd werd in opdracht van Kind en Gezin. Het onderzoek werd uitgevoerd door het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs, van de afdeling didactiek binnen het departement Pedagogische Wetenschappen aan de faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven. De onderzoekers gaan na hoe de beleving van kinderen kan worden meegenomen in het evalueren van de kwaliteit van de geboden kinderopvang. Zij komen tot de ontwikkeling van een instrument (observatieformulier) dat op valide en betrouwbare wijze toelaat de mate van welbevinden en betrokkenheid van kinderen in te schatten. Dit instrument wordt gebruikt door externe observatoren in kinderdagverblijven, onthaalgezinnen, pleeggezinnen en CKG's. Daarom was het belangrijk dat het formulier en de procedure inpasbaar zijn in het bestaande traject van kwaliteitscontrole binnen Kind en Gezin. Deze opdracht werd geoperationaliseerd in vier deelopdrachten. Eerst werden de kernvariabelen welbevinden en betrokkenheid conceptueel op punt gezet en vertaald naar de doelgroep (0-3j). Dit leidde tot de constructie van twee schalen die de kern vormen van het instrument. Ten tweede werd een registratieformulier uitgewerkt dat deel kan uitmaken van de beoordelingsschaal die de leidraad vormt tijdens een inspectiebezoek. Ten derde werd een procedure uitgewerkt die aangeeft hoe het best gewerkt wordt met het observatieformulier. Ten slotte werd een trainingsmodule uitgewerkt met bijhorende materialen.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Kinderopvang
Trefwoord(en)	Voorschoolse opvang

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Kind en Gezin
Onderzoeker(s)	Kristien Silkens, Griet De Bruyckere, Ilse Aerden, Julia Moons o.l.v. Prof. Dr. F. Laevers Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs (Afdeling Didactiek – Departement Pedagogische Wetenschappen – Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen) Katholieke Universiteit Leuven Schapenstraat 34 3000 Leuven Tel: 016/ 325740 Fax: 016/ 325791 onderzoek@kuleuven.be http://www.kuleuven.be/onderzoek/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe kan de beleving van kinderen meegenomen worden in het evalueren van de kwaliteit van de geboden kinderopvang?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Actie-onderzoek, waarbij een observatieformulier wordt ontwikkeld -onder meer op basis van de analyse van 43 uur video-opnames in kinderdagverblijven-, getest in een kinderdagverblijf en aangeleerd aan inspectie-ambtenaren en beleids mensen van Kind en Gezin.
Onderzochte groep	/
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Conceptueel kader	Het conceptueel kader en de schaalwaarden, met welbevinden en betrokkenheid als kernvariabelen, werden op basis van observaties met succes vertaald naar baby's en peuters. Daarnaast werden een aantal bepalende factoren gedefinieerd die een invloed kunnen hebben op welbevinden en betrokkenheid van kinderen in opvangsituaties. Concreet werden vier groepen van bepalende factoren onderscheiden. De eerste is 'aanbod' en omvat materiaal-aanbod en tussenkomsten waarbij men actief en bewust probeert voeling te krijgen met wat hier en nu bij de kinderen leeft. Het tweede is 'sfeer en relatie' en omvat de aankleding van de ruimte en groepsklimaat en tussenkomsten vanuit de vaardigheid om zich de situatie van het kind voor te stellen en van hieruit te handelen. Het derde is 'structuur, duidelijkheid, veiligheid' en omvat inrichting, dagindeling, veiligheid en tussenkomsten waarbij grenzen en afspraken worden opgesteld om welbevinden en betrokkenheid te verhogen. De laatste factor is 'ruimte voor initiatief' en omvat organisatiepatroon en tussenkomsten waarbij autonomie gegeven wordt.
Observatieformulier	Het kernschema geeft een beeld van de uiteindelijke meegenomen variabelen en onderzoeksonderdelen. Het laat zien dat welbevinden en betrokkenheid de kern vormen van de observatie. Naast de bepalende factoren, dit zijn kenmerken in de aanpak die het welbevinden en de betrokkenheid beïnvloeden (structuur, veiligheid en inrichting, aanbod, sfeer en relatie en ruimte voor initiatief), bevat dit kernschema nog inhoud (voorwerp, persoon of situatie waarop het kind betrokken is of waarin het welbevinden zich afspeelt), kindvariabelen (factoren die in het kind zelf liggen en die een verklaring kunnen bieden voor het welbevinden of de betrokkenheid op dat moment of in het algemeen) en situationele variabelen (elementen die niet eigen zijn aan de setting maar occasioneel aanwezig zijn en die een invloed kunnen hebben op het welbevinden of de betrokkenheid). De ontwikkeling van het kernschema is geresulteerd in een concretisering van de schaalwaarden voor welbevinden en betrokkenheid. Uit de resultaten van het betrouwbaarheidsonderzoek bleek dat de betrouwbaarheid van het instrument hoog is. Er werd op basis hiervan een observatieformulier ontworpen dat gebruikt kan worden om de beleving van kinderen in kinderopvangsettings op een systematische manier na te gaan. Hiermee samenhangend werd een concrete invulling gegeven van de bepalende factoren.
Observatieprocedure	Er werd een voorstel voor de observatieprocedure uitgewerkt en een syntheseformulier ontworpen waarin de observaties op een overzichtelijke manier kunnen worden ingevuld en overgebracht. Voor een inspectiebezoek wordt uitgegaan van een tijdspanne van 3,5 uur gedurende een voormiddag. In deze tijd wordt het belevingsformulier en de kwaliteitsschaal van Kind en Gezin ingevuld. Na de screening worden de gegevens verwerkt. Per leefgroep worden de gemiddelde scores voor welbevinden en betrokkenheid berekend. Daarnaast worden de kwalitatieve gegevens die genoteerd werden in de kolommen 'beïnvloedende factoren' en 'tussenkomsten begeleider' genoteerd in de verwerkingsmatrix. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen de leefgroepen.
Trainingspakket	Er werd een trainingspakket ontworpen waarin kort de achtergrond en de signalen van welbevinden en betrokkenheid worden geschetst. Verder wordt een beschrijving gegeven van alle videofragmenten. Er zijn oefenbladen voorzien waarmee de bijhorende video aangewend kan worden om welbevinden en betrokkenheid te leren scoren. De video bestaat uit 50 videofragmenten waarvan 25 betrekking hebben op betrokkenheid en 25 op

	welbevinden. Voor zowel welbevinden als betrokkenheid werden vijf reeksen gemaakt van vijf fragmenten. De eerste vier reeksen zijn oefenreeksen, de vijfde reeks is een toetsreeks. Deze fragmenten kunnen individueel ingeoefend worden, of gebruikt worden tijdens collectieve trainingssessies van inspectieambtenaren. Ze kunnen ook gebruikt worden voor de opleiding op bijscholing van kinderverzorgsters.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Samenvatting

In opdracht van Kind en Gezin werd door onderzoekers van het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs, binnen het departement Pedagogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven een belevingsonderzoek gedaan bij het jonge kind in opvangsituaties buiten huis. De onderzoeksopdracht bestaat erin na te gaan hoe de beleving van kinderen kan worden meegenomen in het evalueren van de kwaliteit van de geboden kinderopvang. Tot de kern van de opdracht behoort de ontwikkeling van een instrument dat op valide en betrouwbare wijze toelaat de mate van welbevinden en betrokkenheid van kinderen in te schatten. Dit instrument wordt gebruikt door externe observatoren in kinderdagverblijven, onthaalgezinnen, pleeggezinnen en CKG's. Daarom is het belangrijk dat het formulier en de procedure inpasbaar zijn in het bestaande traject van kwaliteitscontrole binnen Kind en Gezin.

De opdracht is uitgevoerd in drie fasen. In de eerste fase werden video-opnames gemaakt. Het filmmateriaal werd volledig gescreend en bruikbare fragmenten, waarin welbevinden of betrokkenheid duidelijk te beoordelen zijn, werden geselecteerd. Op basis hiervan werd een conceptueel kader waarin welbevinden en betrokkenheid de kern vormen uitgediept naar kinderen tussen 0 en 3 jaar. Daarbij werden de schaalwaarden voor welbevinden en betrokkenheid, toegespitst op de doelgroep baby's en peuters, gedefinieerd. Fase 1 werd afgesloten met een allereerste blauwdruk van het observatieformulier. In fase twee werd een eerste try-out uitgevoerd in een Leuvense kinderdagverblijf. Gedurende deze try-out werd het observatieformulier ontworpen en bijgesteld. Daarnaast werd ook een eerste schets gemaakt van de observatieprocedure. Dit leverde de basis voor het ontwerp van de trainingsmodule. Fase 3 omvat de training van inspectieambtenaren en beleidsmedewerkers van Kind en Gezin. Na de training werd een try-out uitgevoerd in kinderdagverblijven, CKG's en bij onthaalmoeders. Hierbij waren zowel de onderzoeksmedewerkers als inspectieambtenaren betrokken.

De onderzoekers kwamen tot een observatieformulier dat gebruikt kan worden om de beleving van kinderen in kinderopvangsettings op een systematische manier na te gaan. Hiermee samenhangend werd een concrete invulling gegeven van de bepalende factoren voor welbevinden en betrokkenheid van kinderen. Er werd een voorstel voor de observatieprocedure uitgewerkt, en een syntheseformulier ontworpen waarin de observaties op een overzichtelijke manier kunnen worden ingevuld en overgebracht. Verder werd er een trainingspakket ontworpen waarin kort de achtergrond en de signalen van welbevinden en betrokkenheid worden geschetst. Er wordt een beschrijving gegeven van alle videofragmenten en er zijn oefenbladen voorzien waarmee de bijhorende video aangewend kan worden om welbevinden en betrokkenheid te leren scoren.